

KATRIINA SOINI

Sosiaalisessa mediassa lehmätkin lentäisivät ...

Katriina Soini: Sosiaalinen media eli tuttavallisemmin some on nousut esiin monissa yhteyksissä myös maaseudun kehittämisen välineenä. Suhteellisen uutena asiana se herättää tunteita sekä puolesta että vastaan. Mitä on sosiaalinen media? Kuka sitä käyttää? Lisääkö se vai heikentääkö some ihmisten välistä tasa-arvoa? Miten maailma ja maaseutu muuttuvat somen myötä? Millaisia ovat sen tarjoamat näkymät maaseutukehitykselle?

Keskustelin someen liittyvistä asioista Harto Pöngän kanssa. Hän on sosiaalisen median tutkija Oulun yliopistossa ja toimii myös yrittäjänä alalla. Haastattelu tehtiin Facebookissa, kuinkas muuten, salaisessa, haastattelua varten luodussa keskusteluryhmässä nimeltä MUA.

Katriina Soini: Maallikolle Sosiaalisesta mediasta tulee ensimmäisenä mieleen Facebook. Eikö sosiaalinen media ole paljon muutakin? Miten sinä määrittelisit sosiaalisen median?

Harto Pönkä: Facebook tulee monella ensimmäisenä mieleen, koska se on maailmanlaajuisesti ja myös Suomessa suosituin sosiaalisen median palvelu. Suomessa Facebookiin kuuluu yli 1,8 miljoonaa ihmistä, mikä on yli 40 % suomalaisista netinkäyttäjistä. Lisäksi sosiaalinen media on paljon muutakin: blogeja, wikejä, sosiaalisesti jaettuja mediatiedostoja kuten Flickr-kuvia ja YouTube-videoita, muita yhteisöpalveluja kuten MySpace, LinkedIn, IRC-galleria ja Habbo Hotel, sosiaalisia kirjanmerkkejä ja lukuisia erilaisia yhteisöllisen työskentelyn mahdollistavia työkaluja, kuten käsitekarttapalveluja ja jaettuja verkkodokumentteja.

Sosiaalista mediaa määriteltäessä on hyvä erottaa ilmiö ja varsinainen käsite. Ilmiöllä viitataan siihen, että sosiaalisesta mediasta alettiin puhua, kun erilaiset kehittyneet julkaisuvälineet mahdollistivat avoimen, ilmaisen ja helpon sisällöntuotannon kaikille. Paras ...

... yksittäinen määritelmä mielestäni on, että sosiaalinen media on yhteisten merkitysten muodostumisen prosessi, joka tapahtuu sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla.

Olet tutkinut, millä tavoin ihmiset käyttävät sosiaalista mediaa. Voisitko kuvata millaisia ovat somen käyttäjien päätyypit?

– Karkeasti sosiaalisen median käyttäjät voidaan jakaa kolmeen tyyppiin: aktiivisimpaan prosenttiin, osallistuvaan viidennekseen ja passiiviseen enemmistöön. Kehitys menee silti kohti yhä useampien osallistumista sisältötuotantoon ja some-ssa käytäviin keskusteluihin. Toisaalta ihmisillä on erilaisia rooleja eri ryhmissä, verkostoissa ja yhteisöissä – kuten verkon ulkopuolellakin. Yhden verkkoyhteisön tasolla voidaan erottaa esimerkiksi sisäpiiri, toimintaan sitoutuneet käyttäjät, harvakseltaan osallistuvat ja seuraajat. Tyypittelyä voidaan tehdä monella muullakin tavalla – vaikkapa sen mukaan, minkä tyyppistä sisältöä käyttäjä tuottaa ja mitä some-palveluja hän käyttää.

Ihmisiä kuunnellessa tuntuu, että monelle sosiaaliseen mediaan meneminen on kynnyskysymys ja varsinkin aktiiviseksi käyttäjäksi ryhtyminen. Mitä kansalaisen tai yhteisön pitäisi ottaa huomioon, menessään sosiaaliseen mediaan?

– Oleellista on kysyä, miksi menen sinne ja mitkä ovat minun (tai meidän) pelisääntöni esimerkiksi yksityisyyden ja verkostoitumisen suhteen. Päätä pahkaa ei kannata mennä, vaan pohtia asiaa ennen toimintaa.

Tässäkin yhteydessä pitää mainita tärkein sosiaalisen median käytön syy: yhteydenpito kanssaihmiin. Siinä tavallaan kiteytyy se, missä sosiaalinen media on tehokkaimmillaan: matalan osallistumiskynnyksen vuorovaikutuksessa niiden ihmisten kesken, joilla on jotain yhteistä tai jaettavaa, osittain ajasta ja paikasta riippumattomasti – eli jokainen voi osallistua silloin, kun ehtii.

Eli sosiaalinen media mahdollistaa vielä tehokkaan ajan käytön sen sijaan, että se veisi aikaa?

– Se, mihin kukin käyttää aikansa, on henkilökohtainen valinta, joten mistä tahansa voi tulla aikasyöppö. Yleisesti ottaen sosiaalinen media sääs-

tää aikaa, sillä se mahdollistaa osallistumisen silloin kuin itselle parhaiten sopii. Se on joustava myös niin, että viestintä esimerkiksi Facebookin tai Twitterin kautta eivät keskeytä muuta työskentelyä siten kuin puhelimeen vastaaminen, ja silti kyse on nimenomaan keskustelusta eikä yksittäisistä viesteistä, kuten vaikka sähköpostissa.

Paikallisia yhteisöjä tarvitaan monien yhteisten asioiden hoitoon ja ne ovat sosiaalisesti ja kulttuurisesti yhä monimuotoisempia. Miten sosiaalista mediaa voisi käyttää maaseudun yhteisöllisyyden tukena?

– Esimerkiksi Facebookissa on lukuisia paikallisia ryhmiä. Tyypillistä niille on se, että paikkakuntaa varten luotu ryhmä kerää jäseniä muistakin ”tykkääjistä”, kuten entisistä asukkaista ja kiinnostuneista matkailijoista. Sekin voitaisiin valjastaa hyötykäyttöön. Jos on tarpeen, monessa some-palvelussa voi luoda myös suljetun ryhmän, vaikka vain paikkakuntalaisille tai tietyn yhdistyksen jäsenille. Lisäksi joihinkin verkkoyhteisöihin on kehittynyt sosiaalinen kontrolli, joka toimii siten, ettei jäseneksi pääse, ellei joku jo jäsenenä oleva suosittele. Vaihtoehtoja on lukuisia. Avoimuuden asteita on täysin salaisesta täysin avoimeen – aina pitää päättää, mikä on tarkoituksenmukainen malli ja mitä se mahdollistaa tai sulkee pois.

Hiljenevätkö kylätalot lopullisesti, kun ihmiset tapaavat vain sosiaalisessa mediassa?

– Paremminkin näkisin niin, että sosiaalisen median avulla voidaan lisätä aktiivisuutta. Sosiaalisen median palveluissa on jo tähän mennessä suunniteltu ja päätetty järjestää lukuisia tapahtumia, seminaareja yms. Kun saadaan jostakin aiheesta motivoituneet/kiinnostuneet ihmiset samaan tilaan, ideoita alkaa syntyä ja aktiivisuus viriää synnyttäen näitä konkreettisia tuloksia. Kyse on siitä, että löydetään yhteisiä tavoitteita, saadaan tukea toisilta ja ollaan valmiita kantamaan oma korsi yhteiseen kekkoon.

Eli tuskin kylätalot hiljenevät, mutta niiden toiminta tulee näkyväksi sosiaaliseen mediaan ja ehkäpä löydetään lisää aktiivisia toimijoita mukaan. Parhaassa tapauksessa syntyy pysyvä verkkoyhteisö, joka huolehtii kylätalosta myös jatkossa.

Millainen maaseutu on sosiaalisen median käyttöympäristönä, miten se poikkeaa kaupunkiympäristöstä? Miten somea voitaisiin hyödyntää erityisesti maaseudulla?

– Maaseudulle ominaista ovat pitkät välimatkat ja asukkaiden vähyys. Siksi sosiaalinen media voi tarjota isompaa etua juuri maaseudulle, koska sen avulla samoista asioista kiinnostuneet voivat löytää toisensa välimatkoista huolimatta ja tulla hyvinkin läheiseksi kuulumalla verkossa samaan ryhmään tai yhteisöön. Toisaalta, jos ajatellaan paikannukseen perustuvia some-palveluja, maaseudulla niiden avulla voidaan välittää tietoa ympäristöstä vaikkapa satunnaiselle matkailijalle. Tieto voi olla joko ikään kuin paikan päällä tai tarpeen mukaan verkosta saatavana liittyen johonkin nimenomaiseen paikkaan tai alueeseen. Tämä tuo uusia mahdollisuuksia palveluiden tarjontaan. Useinhan näkee esimerkiksi vieraskirjoja erilaisissa matkailukohteissa. Samalla tavalla verkossa voisi olla keskustelupalsta, josta saisi tietoa ennen paikanpäälle tulemistä, johon voisi jättää terveiset – kuvankin kanssa – ja jossa voisi osallistua keskusteluun matkan jälkeen.

Maaseudulla on paljon myös kesäasukkaita. Sosiaalinen media voisi auttaa väliaikaisia ja pysyviä asukkaita kohtaamaan toisensa ja tekemään yhteistyötä. Tätä kautta voidaan vaikuttaa alueen kehitykseen ja mökkiläiset voivat löytää alueella tarjolla olevat palvelut, mistä on varmasti molemminpuolista hyötyä. Muita mahdollisia muotoja voisivat olla esimerkiksi vertaistuki ja kansalaisvaikuttaminen.

Kansalaisvaikuttaminen onkin nyt tärkeä asia varmasti suurenevissa kunnissa. Olisiko sinulla tästä jo jotain esimerkkejä, miten kunnan eri osat ovat järjestäytyneet sosiaalisen median avulla?

– Tämä vaatisi aika paljon avaamista, mutta ylipäätään kyse on siitä, että kansalaiset voivat vaikuttaa lähellensä oleviin asioihin eli käytännössä kunnan päätöksentekoon. Esimerkkejä on esim. <http://www.mahdollista.fi/2010/11/22/avoimen-demokratian-rinki/>.

Ovatko maaseudun asukkaat sosiaalisen median käyttäjinä tasa-arvoisessa asemassa toistensa ja kaupunkiseutujen asukkaiden kanssa?

– Syrjäseutujen asukkaat eivät ole yhdenvertaisessa asemassa maaseudun ja kaupunkien lähiöiden asukkaiden kanssa, koska nettiyhteyden saatavuudessa on merkittäviä eroja. Käytännössä sosiaalisen median palvelut edellyttävät laajakaistayhteyttä ja jos sitä ei ole, on vaarassa syrjäytyä isosta osasta tietoyhteiskuntaa. Nettiyhteys on nykyään kiistattomasti tärkeä kansalaisoikeus ja edellytys kansalaisten yhdenvertaisuudelle.

Toisaalta, kun ihmisiä on vähemmän, niin paikallisia sosiaalisen median sovelluksia syntyy vähemmän. Jos kunnalla on talous huonossa jamassa, sosiaaliseen mediaan, koulutuksiin ja vaikkapa koulujen tietotekniikkaan panostetaan rahallisesti vähemmän kuin kasvukeskuksissa. Joskus voi olla niinkin, että tilanne pakottaa innovatiivisiin ratkaisuihin – esimerkiksi somen ilmaisipalvelujen avulla.

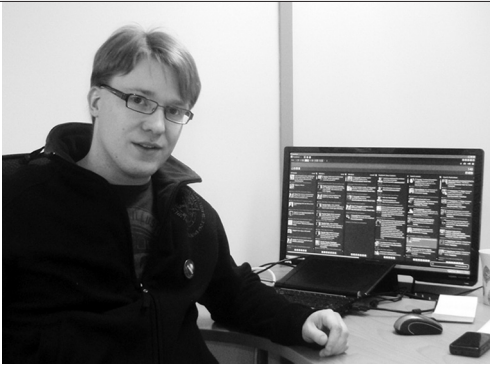
Onko siis vaarana, että henkilöt, jotka eivät halua tai voi olla mukana somessa, syrjäytyvät? Voiko tulevaisuudessa olla olemassa olematta somessa?

– Somen avulla yhä useampi ihminen saa äänensä kuuluviin. Yleisesti ottaen se on hyvä juttu kansalaisten osallistumisen ja demokratian kannalta. Samalla pitää kuitenkin muistaa, että somessakin äännekkäimpiä ovat ne, jotka ääntään käyttävät. Yleensä äännekkäimpiä ovat muutokseen ja vaikuttamiseen pyrkivät, ja enemmistö ei ilmaise mielipidettään ehkä juuri siksi, että ollaan tyytyväisiä nykytilaan. Sama pätee tietysti myös netin ulkopuolella, joten tässä ei sinänsä ole mitään uutta tai uhkaavaa.

Kaikki eivät käytä tai tule koskaan käyttämään sosiaalisen median palveluja. Kyse voi tulevaisuudessa olla kuntapalveluiden osalta samanlaisesta kehityksestä kuin pankkipalveluiden siirtymisessä verkkoon: suurin osa siirtyy käyttämään uusia palvelukanavia, mutta kansalaisten yhdenvertaisuuden vuoksi asiansa on voitava hoitaa edelleen myös verkon ulkopuolella.

**Onko tulevaisuutta se, että esimerkiksi kunnat ja yhdistykset hoitavat viestintänsä ja palvelutuo-
tantaan somen kautta? Mitä tämä tarkoittaa organisaatioiden ja kansalaisten näkökulmasta?**

– Tulevaisuutta ovat kuntien sosiaalisen median keinoin tarjoamat palvelut. Kyse ei ole siitä, että kunnassa olisi erikseen somesta vastuussa oleva

työntekijä tai osasto – tietysti tukipalveluitakin tarvitaan – vaan siitä, että kaikkien kuntapalveluiden yhdeksi kanavaksi asiakkaisiin tulee some. Sosiaalinen media ei sinällään tuo kunnalle uusia tehtäviä, vaan uusia mahdollisuuksia jo olemassa olevien tehtävien hoitamiseen ja parempaan vuorovaikutukseen asiakkaiden kanssa.

Miten sosiaalisen median käyttöönottoa maaseudulla voisi edistää? Millaista koulutusta, neuvontapalveluja tai kehittämishankkeita tarvittaisiin?

– Sosiaalisen median koulutukselle on tällä hetkellä tarvetta kaikissa ikäryhmissä. On tärkeää taata kaikille perustaidot mm. yksityisyydestä, tekijänoikeuksista ja medialukutaidosta.

Eniten koulutuksen tarpeessa ovat ne, jotka käyttävät sosiaalista mediaa vähiten. Tällä hetkellä se tarkoittaa yli 40-vuotiaita. Toisaalta on huolehdittava siitä, että lapset, jotka parhaillaan kasvavat nykyisessä sosiaalisen median kyllästyvässä maailmassa saavat riittävät taidot kriittiseen ajatteluun sen näkemiseen, että sosiaalisen median kautta välittyvä tieto ei ole koko totuus. Jokaisen somessa olevan ryhmän tai yhteisön kautta välittyy sen jäsenten arvomaailma ja mielipiteet. Toisaalta sosiaalisessa mediassa äänekkäimpiä ovat ne, jotka haluavat saada äänensä kuuluviin, vaikka he edustaisivat kokonaisuudessa vain pientä osuutta.

Yksi mahdollinen ja jo käytössä oleva tapa järjestää someen liittyvää koulutusta on taitavimpien sosiaalisen median käyttäjien tarjoama lähituki joko vapaaehtois pohjalta tai pientä palkkiota vastaan. Eräs esimerkki tällaisesta on Nettimuori (<http://nettimuori.net/>) ja senioreille opastusta tarjoaa mm. Enter ry. Apua on luonnollisesti saatavissa myös suoraan somesta kellon ympäri.

Tutkit sosiaalista mediaa oppimisen tukena. Millaisia näkökulmia sen kautta avautuu oppimisen tulevaisuuteen?

– Nykyisin oppimisessa painotetaan oppijoiden yhteistä oppimisprosessia, joka koostuu esimerkiksi pohdintakeskusteluista ja yhteisen tuotoksen tekemisestä. Puhutaan yhteisöllisestä oppimisesta ja tiedonrakentelusta. Jo tästä käy ilmi, että sosiaalinen media uusine yhteistyövälineineen sopii siihen täydellisesti. Opetuskäytössä tärkeimpiä palveluita ovat tällä hetkellä blogit, wikit, keskustelupalvelut ja yhteisölliset käsittekarttaohjelmat. Toisaalta sosiaalinen media tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia oppilaitosten ulkopuolella tapahtuvaan oppimiseen. Sosiaalisten verkostojen kautta saadaan ja opitaan paljon uutta tietoa ja osallistumalla oman alan verkkoyhteisöjen toimintaan voidaan kehittää omaa asiantuntijuutta. Voisi tiivistää, että sosiaalinen media tuo oppimiseen uusia sisältöjä, välineitä, ympäristöjä ja toimintatapoja. Toisaalta sosiaalinen media itsessään ja siellä toimimisen taidot ovat uusi oppimisen sisältö.

Somen monia mahdollisuuksia on tullut esille. Mutta mitkä ovat siihen liittyvät uhkatekijät tai riskit? Julkisuudessa on puhuttu tietoturvasymyksistä. Mihin sinun mielestäsi some voi kompastua?

– Tietoturvariskit on huomioitava sosiaalisen median kanssa samalla tavalla kuin kaikessa muussakin toiminnassa. Sitä ei voi missään tapauksessa väheksyä, mutta samalla on muistettava, että tietoturvan kriittisin osa ovat ihmiset itse – eivät tietokoneet ja ohjelmat. En näe, että työpaikoilla olisi isoja ongelmia sen suhteen, että sosiaalisen median kautta vuotaisi salaisuuksia. Eihän netti mikään uusi asia enää ole tässä mielessä.

Kirjoitat blogia, jonka nimi on Lehmätkin lentäis. Mistä nimi?

– Blogin nimi oli hetken mielijohde. Perustin sen alunperin eräällä yliopiston kurssilla – vähän kuin pakosta, mutta se jäi elämään, kun huomasin blogin hyväksi keinoksi pohtia erilaisia aiheita ja kertoa jotain omasta toiminnasta samalla muillekin. Blogin nimi muuten jatkuu *jos niillä olis siivet*. ■